

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET Z. protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 21347/21)

PRESUDA

Članak 8. • Obiteljski život • Nepostojanje relevantnih i dostatnih razloga domaćih sudova za odbijanje zahtjeva za povratak djece podnositelja zahtjeva u Njemačku, nakon što ih je majka zadržala u Hrvatskoj, na temelju toga što su smatrali da Haška konvencija o otmici djece nije primjenjiva • Ne postoji osnova za tumačenje presude na način da se od tužene države traži da sada vrati djecu

STRASBOURG

1. rujna 2022.

Konačna 1/12/2022.

U predmetu Z. protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Marko Bošnjak, *predsjednik*,

Péter Paczolay,

Krzysztof Wojtyczek,

Alena Poláčková,

Erik Wennerström,

Raffaele Sabato,

Davor Derenčinović, *suci*,

i Renata Degener, *tajnica Odjela*,

uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 21347/21) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljanin g. Z. („podnositelj zahtjeva“) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija“) dana 12. travnja 2021.

odluku da se Vladu Republike Hrvatske („Vlada“) obavijesti o prigovoru u pogledu prava na poštovanje obiteljskog života

odluku da imena podnositelja zahtjeva, njegove djece i majke djece ne budu objavljena

očitovanja stranaka,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost 5. srpnja 2022.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

UVOD

1. Zahtjev se odnosi na postupak za povratak djece na temelju Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece u kojem su domaći sudovi odbili povratak četvero djece podnositelja u Njemačku nakon što ih je njihova majka zadržala u Hrvatskoj.

ČINJENICE

2. Podnositelj zahtjeva rođen je 1982. godine i živi u Oroslavju. Zastupala ga je gđa V. Adler, odvjetnica iz Zagreba.

3. Vladu je zastupala njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

4. Činjenično stanje predmeta može se sažeti kako slijedi.

I. POZADINA PREDMETA

5. Podnositelj zahtjeva i gđa X (dalje u tekstu: „majka djece“ ili „majka“) živjeli su kao nevjenčani par od 2007. te zajedno imaju četvero djece koja su rođena 2008., 2010., 2012. i 2015. Sva su djeca rođena u Hrvatskoj. Podnositelj, majka djece i djeca hrvatski su državljani.

6. U razdoblju od 2011. do 2018. obitelj je živjela u Grčkoj (2011.), Hrvatskoj (2012. – 2014.), Slovačkoj i Mađarskoj (2015.), Švedskoj (2016.) i Francuskoj (2017.) te ponovno u Hrvatskoj od proljeća 2018. U listopadu 2018. veza između gđe X i podnositelja okončana je.

7. Prema navodima Vlade, roditelji su njegovali nekonvencionalan način života i odgoja djece koji je uključivao odbijanje upisivanja njihove djece u javni odgojno-obrazovni sustav. Zbog potonjeg su 2018. roditelji čak bili prekršajno osuđeni u Hrvatskoj.

II. DOGAĐAJI KOJI SU DOVELI DO SPORA

8. Majka djece je dana 22. listopada 2018. dala podnositelju pisanu suglasnost da iz Hrvatske, gdje su tada boravili, odvede djecu u Njemačku i da tamo samostalno brine o njima.

9. Podnositelj je s djecom preselio u Njemačku u kojoj su imali prijavljeno boravište od 3. prosinca 2018. nadalje. Tamo ih je podnositelj upisao u privatnu školu i vrtić.

10. Dana 18. srpnja 2019. majka djece opozvala je suglasnost podnositelju da se brine o djeci.

11. Dana 9. kolovoza 2019. majka je otišla po djecu u Njemačku i dovela ih u Hrvatsku.

12. Nakon ljetnih praznika odbila ih je vratiti u Njemačku. Podnositelj se tada vratio u Hrvatsku gdje do danas živi.

III. POSTUPAK U NJEMAČKOJ

13. Dana 9. rujna 2019. podnositelj je podnio zahtjev za privremenu mjeru obiteljskom sudu u Njemačkoj, konkretno, Okružnom sudu u Singenu (*Amtsgericht Singen*). Tražio je da ga sud ovlasti da može samostalno odrediti boravište svoje djece i da sud naredi majci da mu preda djecu.

14. Dana 11. rujna 2019. njemački je obiteljski sud obavijestio podnositeljevu odvjetnicu da je nadležan u pogledu zahtjeva koji se odnosi na mjesto boravišta djece. Ujedno je predložio da se zahtjev podnositelja za predaju djece povuče jer je nedopušten s obzirom na to da su djeca u drugoj državi. Sud je uputio podnositelja da bi trebao podnijeti takav zahtjev u postupku na temelju Haške konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (dalje u tekstu: „Haška konvencija o otmici djece“ – vidi stavke 46. – 47. u nastavku). Čini se da je podnositelj stoga povukao svoj zahtjev za predaju djece.

15. Rješenjem od 21. studenoga 2019. obiteljski sud odbio je podnositeljev zahtjev za privremenu mjeru. Presudio je da nije bilo hitnosti koja bi mogla opravdati da mu se privremeno prizna pravo da samostalno odredi mjesto boravišta svoje djece.

16. Tako odlučivši, obiteljski sud izričito se pozvao na članak 99. stavak 1. hrvatskog Obiteljskog zakona (vidi stavak 37. u nastavku), zaključivši da prema hrvatskom pravu nevjenčani roditelji imaju zajedničku roditeljsku skrb. Zatim se pozvao na članak 16. stavak 3. Haške konvencije o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjera za zaštitu djece (dalje u tekstu: „Haška konvencija o nadležnosti“ – vidi stavke 48. – 49. u nastavku) i zaključio da je podnositelj zadržao roditeljsku skrb koju je stekao prema hrvatskom pravu čak i nakon što su se djeca preselila u Njemačku te tamo uspostavili svoje uobičajeno boravište.

IV. POSTUPAK U HRVATSKOJ

A. Postupak za povratak djece

17. U međuvremenu, 9. listopada 2019. podnositelj je pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu pokrenuo postupak za povratak svoje djece u Njemačku. Pozvao se na Hašku konvenciju o otmici djece i Uredbu Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću (dalje u tekstu: „Uredba Bruxelles II bis“ – vidi stavak 50. u nastavku).

18. Tvrdio je da je majka djecu nezakonito zadržala u Hrvatskoj nakon ljetnih praznika. Majka se protivila njegovu zahtjevu, tvrdeći da su se ona i podnositelj zahtjeva dogovorili o trajnom povratku djece u Hrvatsku.

19. U dopisivanju e-poštom između njemačkih i hrvatskih središnjih vlasti (u smislu Haške konvencije o otmici djece), 30. listopada 2019. sudski pomoćnik u njemačkom Saveznom uredu za pravosuđe (*Bundesamt für Justiz*) poslao je dopis kao odgovor hrvatskom Ministarstvu za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. Mjerodavni dio tog dopisa glasi kako slijedi:

„... u vezi s Vašim zahtjevom za [presliku] odredaba njemačkog zakona o roditeljskoj skrbi, s prijevodom sudskog tumača na hrvatski jezik, još jednom bih vam želio skrenuti pozornost na činjenicu da njemačko pravo u ovom predmetu nije primjenjivo. Kao što je već navedeno u mojem dopisu od 9. listopada 2019., roditelji djece nikada nisu bili u braku. Djeca su rođena u Hrvatskoj, gdje su [ranije] živjela s roditeljima. Stoga su roditelji imali zajedničku roditeljsku skrb [nad] djecom u Hrvatskoj [, prema] ... hrvatskom Obiteljskom [zakonu].

Krajem listopada 2018., podnositelj zahtjeva [i] djeca preselili su se u Njemačku uz ovjerenu suglasnost ... majke. Kao posljedica toga, zajednička roditeljska skrb roditelja [prema] hrvatskom pravu nastavlja se u Njemačkoj [na temelju članka 16. stavka 3.] Haške konvencije o nadležnosti.

Stoga se pitam je li doista potreban prijenos – nemjerodavnih – odredaba njemačkog zakona o roditeljskoj skrbi, s prijevodom sudskog tumača na hrvatski jezik, te vas molim da provjerite razloge za ovaj moj upit i da me što prije obavijestite [o] rezultatu.“

20. Čini se da sudac Općinskoga građanskog suda u Zagrebu kojemu je predmet dodijeljen nije bio upoznat s navedenim dopisivanjem.

21. Dana 5. studenoga 2019. održano je ročište na kojem je podnositeljeva odvjetnica obavijestila sud da je dan ranije primila određeno dopisivanje na njemačkom jeziku između hrvatskih i njemačkih vlasti u vezi s predmetom te da je njegovu kopiju donijela na ročište. Sud ju je pozvao da u roku od tri dana dostavi to dopisivanje u dovoljnom broju primjeraka za sve sudionike u postupku.

22. Na istom je ročištu majčina odvjetnica tvrdila da bi sud trebao uzeti u obzir integraciju djece u društveno i obiteljsko okružje u Hrvatskoj, ističući činjenicu da su svi djedovi i bake djece po majci i ocu te svi njihovi srodnici živjeli u Hrvatskoj, dok u Njemačkoj nisu imali nikoga.

23. Dana 12. studenoga 2019. sutkinja Općinskoga građanskog suda u Zagrebu (koja je imenovana kontakt sutkinjom za potrebe Međunarodne haške sudačke mreže i Europske pravosudne mreže) zatražila je izravnim dopisivanjem e-poštom sa svojim njemačkom kolegicom (vidi stavak 42. u nastavku) informacije o roditeljskoj skrbi prema njemačkom pravu očeva djece rođene izvan braka. Naznačila je da je to pitanje odlučujuće u postupcima povratka koji se vode prema Haškoj konvenciji o otmici djece te da se predmet odnosi na hrvatske državljane i povratak djece iz Hrvatske u Njemačku gdje su djeca imala zadnje uobičajeno boravište. Kontakt sutkinja u Njemačkoj uputila ju je na članak 1626.a Njemačkoga građanskog zakonika (vidi stavak 44. u nastavku), prema kojem majke imaju samostalnu roditeljsku skrb nad djecom rođenom izvan braka i da očevi nemaju nikakva prava osim ako se oba roditelja ne dogovore o zajedničkom skrbništvu ili sud tako odredi.

24. Rješenjem od 15. studenoga 2019. Općinski sud odbio je podnositeljev zahtjev za povratak djece. Sud je prvo zaključio da su u vrijeme podnošenja zahtjeva djeca imala svoje uobičajeno boravište u Njemačkoj. Stoga je mjerodavno pravo u svrhu ocjene je li njihovo zadržavanje u Hrvatskoj predstavljalo povredu podnositeljevog prava na roditeljsku skrb (i time nezakonito u smislu članka 3. stavka 1. Haške konvencije o otmici djece i članka 2. Uredbe Bruxelles II bis – vidi stavke 47. i 50. u nastavku) bilo njemačko pravo.

25. Sud se zatim pozvao na članak 1626.a Njemačkoga građanskog zakonika i zaključio da prema stavku 3. tog članka, majka djece rođene izvan braka ima samostalnu roditeljsku skrb ako nije ispunjen nijedan od uvjeta navedenih u stavku 1. tog članka (vidi stavak 44. u nastavku). Budući da ti uvjeti nisu bili ispunjeni u ovom predmetu, zadržavanje djece podnositelja u Hrvatskoj od strane njihove majke nije predstavljalo povredu njegovog prava na roditeljsku skrb jer on zapravo takvo pravo nije ni imao. Slijedom toga, zadržavanje njegove djece u Hrvatskoj nije bilo nezakonito u smislu članka 3. stavka 1. Haške konvencije o otmici djece i članka 2. stavka 11. Uredbe Bruxelles II bis. To je bio jedini razlog za odbijanje zahtjeva podnositelja.

26. Podnositelj zahtjeva podnio je žalbu. U svojoj je žalbi tvrdio da je prema hrvatskom zakonu (vidi stavke 35. i 37. u nastavku) automatski, kao roditelj, stekao roditeljsku skrb jer su djeca rođena u Hrvatskoj. To pravo nije mogao izgubiti na temelju činjenice da su se on i djeca preselili u Njemačku jer bi to bilo protivno članku 16. stavku 3. Haške konvencije o nadležnosti koja je bila obvezujuća i za Hrvatsku i za Njemačku (vidi stavke 48. – 49. u nastavku). Potkrepljujući svoje tvrdnje, podnositelj zahtjeva priložio je prethodno navedeni dopis njemačkog Saveznog ureda za pravosuđe od 30. listopada 2019. i rješenje Okružnog suda u Singenu od 21. studenoga 2019. (vidi stavke 15. – 16. i stavak 19 ove presude).

27. Rješenjem od 15. siječnja 2020. Županijski sud u Zagrebu odbio je žalbu podnositelja zahtjeva i potvrdio je prvostupanjsko rješenje. Taj se sud ni na koji način nije pozvao na tvrdnje podnositelja zahtjeva koji se temelje na Haškoj konvenciji o nadležnosti. Mjerodavni dio drugostupanjske odluke glasi kako slijedi:

“Žalba predlagatelja... je neosnovana.

...

Polazeći od utvrđenja ... da roditelji mlt. djece nisu u braku, da su mlt. djeca imala prijavljen boravak od dana 3. prosinca 2008. u SR Njemačkoj, da su mljt. djeca u trenutku podnošenja ovog prijedloga imala redovno boravište u SR Njemačkoj pa je za ocjenjivanje nezakonitosti odvođenja ili zadržavanja mljt. djece po prijedlogu podnositelja, a u smislu navedenih odredbi, mjerodavno pravo SR Njemačke.

Pitanje roditeljske skrbi u SR Njemačkoj regulirano odredbama German Civil Coda (BGB) koji odjeljkom 1626a uređuje pitanje skrbništva nad mljt. djecom kod roditelja koji nisu u braku, ...

Navedenom normom određeno je da ako roditelji na dan rođenja djeteta nisu u braku, imaju zajedničko roditeljsko skrbništvo:

- ako izjave da žele zajednički preuzeti roditeljsko skrbništvo (izjave o roditeljskom skrbništvu),
- ako se vjenčaju, ili
- ako obiteljski sud prenese zajedničko roditeljsko skrbništvo na njih.

Stavkom 2. iste odredbe određeno je da će Obiteljski sud, na zahtjev roditelja zajedničko ustupiti roditeljsko skrbništvo ili dio roditeljskog skrbništva... ako prijenos nije u skladu s najboljim interesima djeteta. Ako drugi roditelj ne dostavi razloge koji bi mogli biti u neskladu s prijenosom zajedničkog roditeljskog starateljstva, a ako se takvi razlozi drugačije ne očituju, pretpostavlja se da zajedničko skrbništvo nije u suprotnosti s najboljim interesima djeteta, dok je stavkom 3. propisano da osim ovoga, majka ima i roditeljsko skrbništvo.

... Slijedom navedenog, a kako iz navedene zakonske odredbe mjerodavnog prava proizlazi da ... nisu ispunjeni uvjeti prema kojima bi u ovoj pravnoj stvari roditelji imali zajedničko skrbništvo nad mljt. djecom, ... već roditeljsko skrbništvo ima samo majka, evidentno je da nema niti nezakonitosti u zadržavanju mljt. djece od strane majke u Republici Hrvatskoj propisane odredbama čl. 3. Haaške konvencije o građansko-pravnim aspektima međunarodne otmice djece i čl. 2. t.11. Uredbe vijeća EZ 2001/03 [Uredba Bruxelles II bis], te je ... prijedlog predlagatelja [za povrat djece] odbijen...

PRESUDA Z. protiv HRVATSKE

Neosnovano žalitelj osporava utvrđenje prvostupanjskog suda da majka djece nije nezakonito postupila kada je zadržala zajedničku djecu u Hrvatskoj.... jer roditelji nisu imali zajedničko skrbništvo nad ml. djecom, nego je skrbništvo imala samo majka.

Pravilno je prvostupanjski sud ... primijenio mjerodavno pravo kad je odbio prijedlog predlagatelja [za povrat djece].“

28. Podnositelj je zatim 28. veljače 2020. podnio ustavnu tužbu navodeći da mu je rješenjima građanskih sudova povrijeđeno pravo na pošteno suđenje i pravo na poštovanje njegovog obiteljskog života zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske. Tvrdio je da su građanski sudovi pogrešno primijenili mjerodavno materijalno pravo jer su primijenili njemačko pravo umjesto članka 16. stavka 3. Haške konvencije o nadležnosti i hrvatskog Obiteljskog zakona, prema kojima on i majka djece imaju zajedničku roditeljsku skrb koju on nije mogao izgubiti preseljenjem u Njemačku.

29. Rješenjem od 18. veljače 2021. Ustavni sud Republike Hrvatske odbio je podnositeljevu ustavnu tužbu te je 4. ožujka 2021. o svojoj odluci obavijestio njegovu odvjetnicu.

30. Ustavni je sud potvrdio razloge građanskih sudova i utvrdio da nije došlo do povrede ustavnih prava na koje se podnositelj zahtjeva pozivao. Kad je riječ o njegovom argumentu koji se temelji na Haškoj konvenciji o nadležnosti, sud ga je odbio kao neosnovanog, pozivajući se na članak 7. stavke 1. i 2. te Konvencije, kojim se utvrđuju situacije u kojima je odvođenje ili zadržavanje djeteta potrebno smatrati nezakonitim (vidi stavak 49. u nastavku). Mjerodavni dio odluke Ustavnog suda glasi kako slijedi:

“15.2 [Što se tiče] prigovora podnositelja da promjena redovitog boravišta u neku drugu državu ne mijenja pitanje roditeljske skrbi sukladno članku 16. stavku 3. [Haške Konvencije o nadležnosti], Ustavni sud navodi da je člankom 16. stavkom 3. Konvencije o nadležnosti propisano „3. Roditeljska odgovornost koja postoji na temelju prava države u kojoj dijete ima redovito boravište ostaje i nakon promjene tog redovitog boravišta u neku drugu državu.“ Međutim, člankom 7. stavcima 1. i 2. Konvencije o nadležnosti propisano je:

„ 1. U slučaju protupravnog odvođenja ili zadržavanja djeteta, tijela države ugovornice u kojoj je dijete imalo redovito boravište neposredno prije nego što je odvedeni ili zadržano, zadržavaju svoju nadležnost sve dok dijete ne stekne redovito boravište u drugoj državi.

...

(2) Odvođenje ili zadržavanje djeteta smatra se protupravnim ako:

a) su time povrijeđena prava skrbi dodijeljena osobi, ustanovi ili nekom drugom tijelu, bilo zajednički ili pojedinačno, prema pravu države u kojoj je dijete imalo redovito boravište neposredno prije odvođenja ili zadržavanja...“

Ustavni sud [stoga je] ocijenio neosnovanim navedeni prigovor podnositelja.

16. Slijedom navedenog, ... obrazloženja osporenih odluka sadrže relevantne i dostatne razloge ... te ne upućuju na zaključak o arbitrarnosti... Ustavni sud ocjenjuje da podnositelju osporenim odlukama nisu povrijeđena prava [na pošteno suđenje i poštovanje obiteljskog života].“

B. Drugi relevantni postupci

31. U međuvremenu, 3. listopada 2019. majka djece podnijela je tužbu protiv podnositelja zahtjeva Općinskom sudu u Zlataru tražeći da joj se dodijeli pravo da djeca žive s njom.

32. Podnositelj je na ročištu od 9. travnja 2021. predlagao da troje mlađe djece živi s majkom, a najstarije dijete s njim nakon završetka školske godine.

33. Presudom od 21. travnja 2021. sud je odlučio: (a) da će sve četvero djece živjeti s majkom; (b) da će ona samostalno ostvarivati roditeljsku skrb i (c) podnositelju zahtjeva dodijelio prava pristupa (susreti i druženje) koja će provoditi u prisutnosti stručnjaka za skrb o djeci.

34. Podnositelj zahtjeva podnio je žalbu i postupak je trenutačno u tijeku pred drugostupanjskim sudom.

MJERODAVNI PRAVNI OKVIR I PRAKSA

I. HRVATSKO PRAVO

A. Obiteljski zakon

35. Prema Obiteljskom zakonu iz 2003. godine (Narodne novine br. 163/03 s naknadnim izmjenama i dopunama), koji je bio na snazi od 22. srpnja 2003. do 1. studenoga 2015., odnosno u trenutku kada su sva podnositeljeva djeca bila rođena (vidi stavak 5. gore), oba roditelja djeteta (bez obzira je li rođeno u braku ili ne) stječu roditeljsku skrb zajedno po sili zakona.

36. Člankom 97. bilo je predviđeno da roditelji imaju pravo na stanovanje sa svojim djetetom osim ako to nije u suprotnosti s dobrobiti djeteta.

37. Člankom 99. stavkom 1. bilo je predviđeno da se roditelji, bez obzira na to žive li zajedno ili odvojeno, ravnopravno, zajednički i sporazumno skrbe o djetetu ako Obiteljskim zakonom nije drukčije određeno. Člankom 99. stavkom 2. bilo je predviđeno da se samo jedan roditelj skrbi o djetetu ako je drugi roditelj umro, proglašen umrlim, lišen roditeljske odgovornosti ili potpuno lišen poslovne sposobnosti, kao i djelomično lišen poslovne sposobnosti u odnosu na roditeljsku skrb ili je na drugi način spriječen skrbiti se o djetetu.

38. Člankom 100. bilo je predviđeno da ako roditelji ne žive kao obitelj, sud mora odlučiti s kojim će roditeljem dijete živjeti te odrediti način i vrijeme susreta i druženja djeteta s drugim roditeljem.

B. Zakon o provedbi Haške konvencije o otmici djece

39. Dana 1. siječnja 2019. na snagu je stupio Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece

(Narodne novine br. 99/18). Svrha mu je bila osigurati učinkovitiju i dosljedniju provedbu Haške konvencije o otmici djece koja zahtijeva koordinirano djelovanje upravnih i pravosudnih tijela. Zakonom se tako sveobuhvatno uređuje i pojednostavljuje postupak povratka djeteta. Konkretnije, cilj mu je uspostaviti učinkovit mehanizam koji omogućuje brzu razmjenu informacija među nadležnim tijelima, povećava transparentnost postupka i sprječava nepotrebne odgode.

40. Člankom 2. propisuje se da će se u postupku povratka djeteta na temelju Haške konvencije o otmici djece isto tako primjenjivati mjerodavne odredbe Haške konvencije o nadležnosti u okviru njihova područja primjene.

41. Člankom 14. dodjeljuje se nadležnost za predmete koji se odnose na međunarodne otmice djece jednom prvostupanjskom sudu (Općinski građanski sud u Zagrebu) i jednom žalbenom sudu (Županijski sud u Zagrebu).

42. Člankom 19. propisuje se da u takvim postupcima sudovi mogu surađivati sa sudovima druge države putem izravne komunikacije između sudaca ili putem relevantne pravosudne mreže.

II. NJEMAČKO PRAVO

43. Zakonske odredbe o pravu na roditeljsku skrb i pravu na susrete i druženje nalaze se u Građanskom zakoniku (*Bürgerliches Gesetzbuch*). Člankom 1626. stavkom 1. Građanskog zakonika propisuje se da otac i majka imaju pravo i dužnost izvršavati roditeljsku odgovornost (*elterliche Sorge*) nad djetetom.

44. Na temelju članka 1626.a stavak 1. Građanskog zakonika, roditelji maloljetnog djeteta rođenog izvan braka imaju zajedničku roditeljsku odgovornost:

- ako o tome daju izjavu (izjava o zajedničkoj roditeljskoj odgovornosti)
- ako sklope brak
- ako obiteljski sud prenese roditeljsku skrb na oba roditelja zajedno, u skladu sa stavkom 2. tog članka (vidi sljedeći stavak).

Inače, kako je predviđeno člankom 1626.a stavkom 3., majka ima (samostalnu) roditeljsku odgovornost.

45. Člankom 1626.a stavkom 2. propisuje se da će, na zahtjev jednog od roditelja, obiteljski sud prenijeti roditeljsku odgovornost ili njezin dio na oba roditelja zajedno ako to nije u suprotnosti s najboljim interesima djeteta. Ako drugi roditelj ne iznese razloge da se ne prenese zajednička roditeljska odgovornost i ako ti razlozi nisu inače očiti, smatra se da zajednička roditeljska odgovornost nije u suprotnosti s najboljim interesima djeteta.

III. MEĐUNARODNO PRAVO

A. Haška konvencija o otmici djece

46. Haška konvencija o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece sklopljena je 25. listopada 1980., a na snagu je stupila 1. prosinca 1983. Stupila je na snagu u odnosu na Hrvatsku, notifikacijom o sukcesiji, 1. prosinca 1991. i u odnosu na Njemačku 1. prosinca 1990.

47. Mjerodavne odredbe te Konvencije glase kako slijedi:

„Članak 3.

Odvođenje ili zadržavanje djeteta smatra se protupravnim:

a) ako predstavlja povredu prava na skrb koje je osobi, ustanovi ili nekom drugom tijelu, zajednički ili pojedinačno, dodijeljeno na temelju prava države u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije odvođenja ili zadržavanja; i

b) ...

Pravo na skrb u gore navedenoj točki a) može se posebice steći na temelju zakona ili na temelju sudske ili upravne odluke, odnosno na temelju sporazuma koji prema pravu te države ima pravni učinak.“

...

Članak 5.

Za potrebe ove Konvencije:

a) »pravo na skrb« uključuje pravo koja se odnosi na skrb o djetetu kao osobi, a posebice pravo na određivanje mjesta boravka djeteta;

b) »pravo na kontakte« uključuje pravo da se dijete na određeno vrijeme odvede na mjesto različito od njegova uobičajenog boravišta.

...

Članak 12.

...

„Sudsko ili upravno tijelo u državi primateljici zahtjeva može obustaviti postupak ili odbaciti zahtjev za povratak djeteta ako ima razloga vjerovati da je dijete odvedeno u drugu državu.“

...

Članak 13.

Neovisno o odredbama prethodnog članka, sudsko ili upravno tijelo države kojoj je zahtjev upućen nije dužno odrediti povratak djeteta ako osoba, institucija ili drugo tijelo koje se protivi njegovu povratku dokaže da:

a) osoba, ustanova ili drugo tijelo koje se brine o osobi djeteta ... se već složilo s odvođenjem ili zadržavanjem ili je naknadno pristalo na odvođenje ili zadržavanje; ...“

Članak 14.

„Pri utvrđivanju je li došlo do protupravnog odvođenja ili zadržavanja u smislu članka 3. sudska ili upravna tijela države kojoj je podnesen zahtjev mogu izravno primijeniti pravo i sudske ili upravne odluke, bez obzira na to jesu li službeno priznate ili ne u državi djetetovog uobičajenog boravišta, bez potrebe provođenja posebnih postupaka za dokazivanje tog prava ili za priznavanje stranih odluka koji bi se inače primjenjivali.“

B. Haška konvencija o nadležnosti

48. Haška konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsci i suradnji u području roditeljske odgovornosti i o mjerama za zaštitu djece sklopljena je 19. listopada 1996., a na snagu je stupila 1. siječnja 2002. Stupila je na snagu u odnosu na Hrvatsku 1. siječnja 2010. i u odnosu na Njemačku 1. siječnja 2011.

49. Mjerodavne odredbe te Konvencije glase kako slijedi:

POGLAVLJE I.- PODRUČJE PRIMJENE KONVENCIJE

Članak 1.

„(1) Ciljevi ove Konvencije su-

...;

c) odrediti pravo mjerodavno za roditeljsku odgovornost;

...

(2) U svrhe ove Konvencije izraz „roditeljska odgovornost“ obuhvaća roditeljsko pravo, ili svaki sličan odnos glede ovlasti kojim se utvrđuju prava, ovlasti i odgovornosti roditelja, skrbnika ili drugih zakonskih zastupnika povezanih s osobom ili imovinom djeteta.“

...

Članak 7

“(1) U slučaju protupravnog odvođenja ili zadržavanja djeteta, tijela države ugovornice u kojoj je dijete imalo redovito boravište neposredno prije nego što je odvedeno ili zadržano, zadržavaju svoju nadležnost sve dok dijete ne stekne redovito boravište u drugoj državi, i

a) određena osoba, ustanova ili drugo tijelo koje ima pravo skrbi ne prihvati ovo odvođenje ili zadržavanje; ili

b) dijete u toj drugoj državi boravi u razdoblju od najmanje godinu dana nakon što je osoba, ustanova ili drugo tijelo, koje ima pravo skrbi, saznala ili je trebala saznati gdje se dijete nalazi, da više ne traje postupak po zahtjevu koji je u tom razdoblju podnesen i da se dijete uklopilo u svoje novo okruženje.

(2) Odvođenje ili zadržavanje djeteta smatra se protupravnim ako -

a) su time povrijeđena prava skrbi dodijeljena osobi, ustanovi ili nekom drugom tijelu, bilo zajednički ili pojedinačno, prema pravu države u kojoj je dijete imalo

PRESUDA Z. protiv HRVATSKE

redovito boravište neposredno prije odvođenja ili zadržavanja; te

b) ...

Prava skrbi spomenuta u podstavku a) ovoga članka mogu proizaći, prije svega, primjenom prava ili na temelju sudske ili upravne odluke, ili na temelju sporazuma koji ima pravni učinak po pravu te države.

(3) Sve dok tijela navedena u stavku 1. imaju nadležnost, tijela države ugovornice u koju je dijete odvedeno ili u kojoj je zadržano, mogu poduzimati samo one žurne mjere na temelju članka 11. koje su potrebne za zaštitu osobe ili imovine djeteta.

Poglavlje III. – Mjerodavno pravo

...

Članak 16.

“(1) Stjecanje ili prestanak roditeljske odgovornosti primjenom zakona, bez posredovanja sudskih ili upravnih tijela, uređuje se pravom države redovitog boravišta djeteta.

(2) Stjecanje ili prestanak roditeljske odgovornosti na temelju sporazuma ili jednostranim aktom bez posredovanja sudskih ili upravnih tijela, uređuje se pravom države u kojoj je dijete imalo redovito boravište u vrijeme kad je takav sporazum ili jednostrani akt proizveo učinak.

(3) Roditeljska odgovornost koja postoji na temelju prava države u kojoj dijete ima redovito boravište ostaje i nakon promjene tog redovitog boravišta u neku drugu državu..

(4) Ako se promijeni djetetovo redovito boravište, dodjela roditeljske odgovornosti, primjenom zakonskog prava, osobi koja do tada nema takvu odgovornost, uređuje se pravom države novog redovitog boravišta.“

...

Članak 21.

“(1) U ovom poglavlju izraz „pravo” označava pravo koje je na snazi u nekoj državi, osim njezinih pravnih pravila o izboru mjerodavnog prava.”

...

Poglavlje VI. – Opće odredbe

...

Članak 50.

“ Ova Konvencija ne utječe na primjenu Konvencije o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece od 25. listopada 1980., u odnosima stranka obiju Konvencija. Međutim, ništa ne priječi pozivanje na odredbe ove Konvencije u namjeri da se ishodi povratak djeteta koje je protupravno odvedeno ili zadržano i u namjeri da se urede prava na pristup..”

IV. PRAVO EUROPSKE UNIJE

50. Mjerodavne odredbe Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću glase kako slijedi:

Članak 2. Definicije

“ U svrhe ove Uredbe:

...

7. izraz „roditeljska odgovornost” označava prava i obveze koje se odnose na dijete ili njegovu imovinu, koja su sudskom odlukom dodijeljena fizičkoj ili pravnoj osobi, primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom. Ovaj izraz uključuje i prava roditeljske skrbi i odgoja djeteta te prava na kontakt s djetetom;

8. izraz „nositelj roditeljske odgovornosti” označava svaku osobu koja ima roditeljsku odgovornost prema djetetu;

9. izraz „pravo na skrb” uključuje prava i obveze koji se odnose na roditeljsku skrb nad djetetom, a posebno na pravo određivanja djetetova boravišta;;

...

11. izraz „nezakonito odvođenje ili zadržavanje” označava odvođenje ili zadržavanje djeteta ako:

(a) je riječ o kršenju prava na skrb stečenog sudskom odlukom ili primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom u skladu s pravom države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova odvođenja ili zadržavanja;

i

(b) pod uvjetom da su, u trenutku odvođenja ili zadržavanja, prava na skrb bila izvršavana, bilo zajednički ili samostalno, ili bi bila izvršavana, ali u svrhe odvođenja ili zadržavanja. Smatra se da se pravo na skrb zajednički koristi kada, u skladu sa sudskom odlukom ili primjenom prava, jedan nositelj roditeljske odgovornosti ne može odlučivati o djetetovu boravištu bez pristanka drugog nositelja roditeljske odgovornosti.“...

Članak 11. Predaja djeteta

“1. Ako osoba, ustanova ili tijelo koje ima pravo na skrb od nadležnih tijela u državi članici zatraži donošenje sudske odluke na temelju Haaške Konvencije od 25. listopada 1980. o građanskim aspektima međunarodne otmice djece (dalje u tekstu: „Haaška konvencija iz 1980.”), kako bi postiglo predaju djeteta koje je nezakonito odvedeno ili zadržano u državi članici koja nije država članica u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, primjenjuju se stavci 2. do 8.

...”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

51. Podnositelj zahtjeva prigovorio je da su odbijanjem zahtjeva za povratak njegove djece u Njemačku domaći sudovi povrijedili njegovo pravo na poštovanje obiteljskog života. Pozvao se na članak 8. Konvencije koji glasi kako slijedi:

“1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga ... obiteljskog života ...

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.“

A. Dopuštenost

1. Tvrdnje stranaka

(a) Vlada

52. Vlada je osporila dopuštenost ovog prigovora na nekoliko osnova.

53. Prvo, tvrdila je da je članak 8. neprimjenjiv u ovom predmetu. Prema praksi Suda, obveze koje je taj članak nametnuo državama ugovornicama u slučajevima međunarodne otmice djece morale su se tumačiti u svjetlu Haške konvencije o otmici djece. Međutim, u ovom predmetu domaći su sudovi utvrdili da zadržavanje podnositeljeve djece u Hrvatskoj od strane njihove majke nije bilo nezakonito u smislu članka 3. stavka 1. te Konvencije (vidi stavke 24. – 25., stavak 27. i stavke 29. – 30. ove presude). Predmet se stoga nije odnosio na međunarodnu otmicu djece u smislu te Konvencije koja se stoga nije primjenjivala. Slijedom toga, ni članak 8. Europske konvencije o ljudskim pravima nije bio primjenjiv.

54. Podredno, Vlada je ustvrdila da je taj prigovor nespojiv *ratione personae* s odredbama Konvencije jer se navodna povreda ne može pripisati tuženoj državi. Istaknuli su da je Okružni sud u Singenu: (a) odbio podnositelju zahtjeva privremeno dodijeliti pravo da samostalno odredi boravište svoje djece i (b) naznačio da će o pitanju predaje djece odlučivati hrvatski sudovi tijekom postupka povratka koji se vodi prema Haškoj konvenciji o otmici djece (vidi stavke 14. – 15. ove presude), iz čega proizlazi da je smatrao da je zadržavanje djece u Hrvatskoj bilo protupravno, u smislu te Konvencije.

55. Međutim, na temelju članka 7. Haške konvencije o nadležnosti, u slučaju protupravnog zadržavanja tijela države ugovornice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije predmetnog zadržavanja zadržala su svoju nadležnost sve dok dijete ne stekne uobičajeno boravište u drugoj državi (vidi stavak 49. ove presude). U vrijeme kada je Okružni sud u

Singenu donio svoje rješenje ta je država bila Njemačka, čija se nadležnost na temelju članka 16. Haške konvencije o nadležnosti (vidi stavak 49. ove presude) također odnosi na pitanja roditeljske odgovornosti, što uključuje pravo na neovisno određivanje mjesta boravišta djece.

56. To je značilo da, ako je Okružni sud u Singenu smatrao da je zadržavanje djece u Hrvatskoj od strane njihove majke bilo protupravno (vidi stavak 54. ove presude), on je bio nadležan za odlučivanje o pravu podnositelja zahtjeva da samostalno odredi gdje će biti mjesto boravišta njegove djece. Odbijanje tog suda da odluči o tom ključnom aspektu podnositeljeve roditeljske odgovornosti utjecalo je na ishod postupka povratka pred hrvatskim sudovima, koji su, u nedostatku bilo kakve formalne odluke, utvrdili da podnositelj zahtjeva nema roditeljsku odgovornost, tj. pravo na roditeljsku skrb prema njemačkom zakonu (vidi stavak 15, stavke 24.–25., stavak 27. i stavke 29. – 30. ove presude).

57. Vlada je stoga smatrala da je Njemačka odgovorna za nastanak okolnosti koje su dovele do toga da hrvatski sudovi odbiju zahtjev za povratak djece.

58. Konačno, Vlada je tvrdila da podnositelj zahtjeva nije bio žrtva povrede kojoj prigovara jer je pristao na to da će djeca živjeti sa svojom majkom u Hrvatskoj.

59. Iz činjenica predmeta proizlazi da je dogovor između podnositelja i majke djece bio da će djeca privremeno živjeti s podnositeljem u Njemačkoj (vidi stavak 8. ove presude). Majka mu je dala suglasnost da djecu odvede u Njemačku jer ona u to vrijeme nije bila zaposlena i djeci nije mogla pružiti odgovarajući smještaj. Stoga je suglasnost koju mu je dala po samoj svojoj prirodi bila privremena (podnositelj je bio upoznat s tim) te ju je u konačnici opozvala (vidi stavak 10. ove presude).

60. Štoviše, podnositelj se kratko vrijeme nakon kolovoza 2019. doselio u Hrvatsku u kojoj je ostao do danas (vidi stavak 12. ove presude). Stoga je i njegov zahtjev da se djeca vrate u Njemačku postao bespredmetan.

61. Podnositelj je i naknadno tijekom postupka odlučivanja o roditeljskoj skrbi predlagao da troje mlađe djece živi s majkom, a najstarije dijete s njim nakon završetka školske godine (vidi stavak 32. ove presude). S obzirom na takve okolnosti, podnositelj u odnosu na troje mlađe djece nije mogao tvrditi da je žrtva povrede kojoj prigovara jer je pristao da skrbništvo nad njima bude dodijeljeno majci (Vlada se pozvala na predmet *Vujica protiv Hrvatske*, br. 56163/12, stavci 67. – 68., 8. listopada 2015.).

(b) Podnositelj zahtjeva

62. U odgovoru na Vladinu tvrdnju da je članak 8. neprimjenjiv, podnositelj zahtjeva je, u biti, ponovio tvrdnje koje je iznio pred domaćim sudovima prema kojima je zadržavanje njegove djece u Hrvatskoj od strane njihove majke bilo nezakonito i da je Haška konvencija o otmici djece bila primjenjiva (vidi stavke 26. i 28. ove presude).

63. Kad je riječ o prigovoru Vlade da se povreda kojoj se prigovara ne može pripisati hrvatskim, već njemačkim vlastima, podnositelj zahtjeva odgovorio je da od Okružnog suda u Singenu nije zatraženo da odlučuje o njegovom pravu na roditeljsku skrb te stoga nije mogao odbiti odlučiti o tom pravu. Štoviše, njegova odluka nije imala nikakvog utjecaja na odluku hrvatskih sudova da odbiju njegov zahtjev za povratak njegove djece.

64. Podnositelj je tvrdio da nikada nije pristao na zadržavanje djece u Hrvatskoj i da se nakon toga vratio u Hrvatsku samo zato što im je želio biti što bliže. Ne bi se vratio da se u Hrvatskoj nije vodio postupak u vezi s njegovom djecom.

65. Konačno, ustvrdio je da je tijekom postupka odlučivanja o roditeljskoj skrbi predložio da troje mlađe djece živi s majkom, no da je to predložio tek nakon donošenja pravomoćne odluke u postupku za njihov povratak (vidi stavke 24., 27. i 29. ove presude). Dodao je da nikada nije pristao na to da majka ima isključivu roditeljsku skrb nad djecom.

2. Ocjena Suda

66. Kad je riječ o prigovoru Vlade da se navodna povreda ne može pripisati hrvatskim, već njemačkim vlastima, Sud utvrđuje da je njihove tvrdnje u tom pogledu teško razumjeti (vidi stavke 54. – 57. ove presude) i da ne postoji ništa što bi ukazivalo na to da je odluka Okružnog suda u Singenu utjecala na odluke hrvatskih sudova u postupcima povratka. Stoga se Vladine tvrdnje ne mogu prihvatiti. Iz toga proizlazi da se Vladin prigovor da je prigovor u pitanju bio nespojiv *ratione personae* s odredbama Konvencije mora odbaciti.

67. U mjeri u kojoj se Vladin prigovor koji se odnosi na nedostatak statusa žrtve podnositelja zahtjeva temelji na njegovu prijedlogu tijekom postupka odlučivanja o roditeljskoj skrbi da troje mlađe djece živi sa svojom majkom, Sud utvrđuje da su okolnosti ovog predmeta različite od onih u predmetu *Vujica* (gore navedeni predmet). U tom su predmetu postupak povratka i odlučivanja o roditeljskoj skrbi bili u tijeku istodobno, a podnositeljica zahtjeva, nakon što se tijekom postupka odlučivanja o roditeljskoj skrbi složila da skrb nad njezino dvoje starije djece bude dodijeljeno njihovom ocu, nije mogla inzistirati da joj se ona ipak predaju njoj u paralelnom postupku koji se vodio prema Haškoj konvenciji o otmici djece (*ibid.*, stavci. 20., 26., 37. i stavci 67. – 68.).

68. U ovom predmetu postupak odlučivanja o roditeljskoj skrbi proveden je nakon završetka postupka povratka, a podnositelj je tvrdio da je na njegov prijedlog da troje mlađe djece živi s majkom utjecala odluka domaćih sudova o odbijanju njegova zahtjeva za povratak djece (vidi stavke 29., 32. i 65. ove presude).

69. Iz toga proizlazi da se Vladin prigovor koji se odnosi na nedostatak statusa žrtve podnositelja zahtjeva, u dijelu u kojem se temelji na njegovu

prijedlogu tijekom postupka odlučivanja o roditeljskoj skrbi da troje mlađe djece živi sa svojom majkom, mora odbaciti.

70. Kad je riječ o preostalim Vladinim tvrdnjama o statusu žrtve podnositelja zahtjeva, Sud smatra da se tiču pitanja je li podnositelj zahtjeva pristao ili je naknadno prešutno pristao na zadržavanje svoje djece u Hrvatskoj, u smislu članka 13. stavka 1. točke (a) Haške konvencije o otmici djece (vidi stavak 47. ove presude). Imajući u vidu svoju sudsku praksu (vidi predmet *Kupás protiv Mađarske*, br. 24720/17, stavci 52. – 62., 28. listopada 2021.), Sud smatra da će tu tvrdnju biti prikladnije ispitati pri ispitivanju osnovanosti (vidi stavak 92. u nastavku).

71. Slično tomu, kad je riječ o Vladinim tvrdnjama o neprimjenjivosti članka 8. Konvencije, Sud smatra da se tiču pitanja je li zadržavanje djece podnositelja zahtjeva u Hrvatskoj bilo protupravno, u smislu članka 3. stavka 1. točke (a) Haške konvencije o otmici djece i članka 2. stavka 11. Uredbe Bruxelles II bis (vidi stavke 47. i 50. ove presude). Imajući u vidu svoju sudsku praksu (vidi predmet *V.P. protiv Rusije*, br. 61362/12, stavci 124. – 33., 23. listopada 2014.), Sud smatra da će i tu tvrdnju biti prikladnije ispitati pri ispitivanju osnovanosti (vidi stavak 92. u nastavku).

72. Sud nadalje primjećuje da ovaj prigovor nije ni očigledno neosnovan ni nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi navedenoj u članku 35. Konvencije. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

B. Osnovanost

1. Tvrdnje stranaka

(a) Podnositelj zahtjeva

73. Podnositelj zahtjeva prvo je ponovio tvrdnje koje je iznio pred domaćim sudovima, da je zadržavanje njegove djece u Hrvatskoj od strane njihove majke bilo nezakonito i da je Haška konvencija o otmici djece bila primjenjiva (vidi stavke 26., 28. i 62. ove presude). Ponovno je ukazao na članak 16. stavak 3. Haške konvencije o nadležnosti (vidi stavak 49. ove presude) i naglasio da se njegova roditeljska skrb, stečena prema hrvatskom pravu, zadržala nakon što se s djecom preselio u Njemačku.

74. U odgovoru na Vladinu tvrdnju da djeca nisu imala svoje uobičajeno boravište u Hrvatskoj prije preseljenja u Njemačku (vidi stavke 76. – 77. u nastavku), tvrdio je da jesu. U tom pogledu istaknuo je kako je Hrvatska zemlja s kojom djeca imaju najbližu vezu: rođena su u Hrvatskoj i hrvatski su državljanima, kao i njihovi roditelji. Uvijek su se vraćali u Hrvatsku nakon brojnih privremenih boravaka obitelji u inozemstvu. Činjenica da nisu pohađali školu ili vrtić bila je povezana sa specifičnim stilom života njihovih roditelja (vidi stavak 7. ove presude). Starija djeca pohađala su dopisne tečajeve i školovala se kod kuće. Podnositelj zahtjeva također je ukazao na tvrdnje koje je iznijela majčina odvjetnica tijekom postupka povratka u vezu

s njihovom integracijom u društveno i obiteljsko okružje u Hrvatskoj (vidi stavak 22. ove presude).

(b) Vlada

75. Vlada je ponovila svoje prethodno iznesene tvrdnje (vidi stavak 53.) da su domaći sudovi utvrdili da zadržavanje podnositeljeve djece u Hrvatskoj od strane njihove majke nije bilo protupravno u smislu članka 3. stavka 1. Haške konvencije o otmici djece (vidi stavke 24. – 25., stavak 27. i stavke 29. – 30. ove presude). Predmet se stoga nije odnosio na međunarodnu otmicu djece, a obveze države na temelju članka 8. ove Konvencije nisu se mogle tumačiti u svjetlu te Haške konvencije.

76. Vlada se nadalje protivila tvrdnjama podnositelja zahtjeva koje se odnose na primjenjivost članka 16. stavka 3. Haške konvencije o nadležnosti. Konkretno, tvrdili su da djeca nisu imala svoje uobičajeno boravište u Hrvatskoj prije nego što su se preselila u Njemačku te da stoga on nije mogao steći roditeljsku skrb prema hrvatskim zakonima koja bi nastavila postojati u Njemačkoj.

77. U tom pogledu Vlada je istaknula da prema praksi Suda, redovno boravište odgovara mjestu koje odražava određeni stupanj integracije djeteta (pozvali su se na predmet *Michnea protiv Rumunjske*, br. 10395/19, stavak 28., 7. srpnja 2020.). Međutim, prije preseljenja u Njemačku, obitelj je živjela u Hrvatskoj, Grčkoj, Slovačkoj, Švedskoj i Francuskoj, a od 2018. ponovno u Hrvatskoj (vidi stavke 6.–9. ove presude). Djeca podnositelja zahtjeva rođena su u razdoblju od 2008. do 2015. (vidi stavak 5. ove presude), što je značilo da su neka djeca zapravo boravila u Hrvatskoj tek nekoliko mjeseci i da tamo nisu pohađala školu ili vrtić.

78. Konačno, Vlada je tvrdila da je odbijanje domaćih sudova da nalože povratak djece podnositelja zahtjeva u Njemačku bilo u skladu sa zakonom, da je imalo legitiman cilj zaštite prava drugih (odnosno njegove djece) te da je to bilo razmjerno tom cilju.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

79. Mjerodavna načela koja se odnose na pravo na poštovanje obiteljskog života na temelju članka 8. Konvencije u slučajevima koji se tiču povratka djeteta prema Haškoj konvenciji o otmici djece sažeta su u predmetu *X protiv Latvije* ([VV], br. 27853/09, stavci 92. – 108., ECHR 2013) i nedavno su ponovljena u predmetu *Michnea* (gore navedeni predmet, stavci 35. – 39.).

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

80. U ovom predmetu, Sud primjećuje da se primarno miješanje u podnositeljevo pravo na poštovanje njegova obiteljskog života ne može pripisati radnji ili propustu tužene države, već radnjama majke djece, privatne

stranke, koja je zadržala djecu u Hrvatskoj (usporedi *Vladimir Ushakov protiv Rusije*, br. 15122/17, stavak 85., 18 lipnja 2019., i gore navedeni predmet *Kupás*, stavak 44.).

81. Rješenjem od 15. studenoga 2019. Općinski građanski sud u Zagrebu odbio je podnositeljev zahtjev za povratak djece, utvrdivši da Haška konvencija o otmici djece nije primjenjiva (vidi stavke 24.–25.). Ta je odluka predstavljala miješanje u podnositeljevo pravo na poštovanje njegova obiteljskog života (vidi *Vladimir Ushakov*, gore citirani predmet, stavak 87., i *Adžić protiv Hrvatske* (br. 2), br. 19601/16, stavak 79., 2. svibnja 2019. i ondje navedene predmete), pri čemu se podrazumijeva da je obostrano uživanje roditelja i djeteta u međusobnom društvu temeljni element obiteljskog života koji je zaštićen na temelju članka 8. Konvencije (ibid.). Iz toga proizlazi da je članak 8. Konvencije primjenjiv u ovom predmetu.

82. Sud mora ispitati je li predmetno miješanje bilo opravdano u smislu članka 8. stavka 2. Ponavlja da svako miješanje u pravo na poštovanje obiteljskog života predstavlja povredu ovog članka osim ako je ono „u skladu sa zakonom”, služi postizanju legitimnog cilja i ako je „u demokratskom društvu nužno” (vidi, na primjer, *Adžić (br. 2)*, prethodno citirani predmet, stavak 80.).

(i) *Zakonitost i legitiman cilj*

83. Sud prvo primjećuje da su se odluke građanskih sudova temeljile na članku 3. stavku 1. Haške konvencije o otmici djece i članku 2. stavku 11. Uredbe Bruxelles II bis, što je, po mišljenju tih sudova, dovelo do primjene članka 1626.a stavka 3. Njemačkoga građanskog zakonika (vidi stavke 24. – 25., stavak 27. i stavke 29. – 30. ove presude). Međutim, podnositelj zahtjeva tvrdio je (vidi stavke 26., 28., 62. i 73. ove presude) – pozivajući se na članak 16. stavak 3. Haške konvencije o nadležnosti te na relevantna utvrđenja i mišljenje njemačkih vlasti (vidi stavke 15. – 16., stavak 19. i stavak 49. ove presude) – da navedeni članak Njemačkoga građanskog zakonika nije primjenjiv u njegovu predmetu, a da je Haška konvencija o otmici djece primjenjiva. Ako bi se njegove tvrdnje prihvatile, to bi značilo da je miješanje u njegovo pravo na poštovanje obiteljskog života nezakonito.

84. Međutim, Sud smatra da se može ostaviti otvorenim pitanje zakonitosti pobijanog miješanja jer su tvrdnje podnositelja zahtjeva u tom pogledu također materijalna razmatranja koja je potrebno uzeti u obzir pri ocjenjivanju toga je li miješanje bilo „nužno u demokratskom društvu“ i stoga će biti nadalje obrađeno u nastavku (vidi stavke 86. – 91.).

85. Sud nadalje primjećuje da je predmetno miješanje težilo legitimnom cilju zaštite prava i sloboda drugih – točnije prava podnositeljeve djece.

(ii) Nužnost miješanja u demokratskom društvu

86. Sud ponavlja da se pri utvrđivanju je li miješanje u nečije pravo na obiteljski život „nužno u demokratskom društvu” mora ispitati je li uspostavljena pravična ravnoteža između suprotstavljenih interesa u pitanju – interesa djeteta, oba roditelja i javnog reda –, unutar granica slobode procjene koju države imaju u tim pitanjima (vidi, na primjer, gore navedeni predmet *Adžić (br. 2)*, stavak 82., i ondje navedene predmete). Pritom mora ocijeniti jesu li s obzirom na cjelokupni predmet razlozi kojima se predmetno miješanje opravdava mjerodavni i dostatni za potrebe članka 8. stavka 2. (*ibid.*, i ondje navedeni predmeti).

87. Nedostatnost obrazloženja u rješenju o odbijanju ili prihvaćanju prigovora na povratak djeteta na temelju Haške konvencije o otmici djece bila bi protivna pretpostavkama iz članka 8. Konvencije (vidi gore navedeni predmet *X protiv Latvije*, stavci 106. – 107., i *Blaga protiv Rumunjske*, br. 54443/10, stavak 70., 1. srpnja 2014.). Sud smatra da se ta pretpostavka također primjenjuje *mutatis mutandis* na obrazloženje koje se odnosi na pitanje primjenjivosti Haške konvencije o otmici djece. U protivnom bi domaći sudovi mogli zaobići tu pretpostavku i zapravo odbiti narediti povratak djeteta tako što bi utvrdili da je ta Konvencija neprimjenjiva bez navođenja dovoljno razloga.

88. Sud primjećuje da je u svojoj žalbi protiv prvostupanjske odluke podnositelj zahtjeva tvrdio da je automatski, kao roditelj, stekao roditeljsku skrb prema hrvatskom pravu jer su mu djeca rođena u Hrvatskoj te da ju nije mogao izgubiti kada su se on i djeca preselili u Njemačku jer bi to bilo protivno članku 16. stavku 3. Haške konvencije o nadležnosti (vidi stavak 26. ove presude). Svojoj je žalbi priložio dopis njemačkog Saveznog ureda za pravosuđe od 30. listopada 2019. i rješenje Okružnog suda u Singenu od 21. studenog 2019. (vidi stavke 15. – 16., stavak 19. i 26. ove presude).

89. U svjetlu utvrđenja prvostupanjskog suda (vidi stavke 24. – 25. ove presude), te su tvrdnje bile relevantne za pitanje može li se zadržavanje djece podnositelja zahtjeva u Hrvatskoj od strane njihove majke smatrati protupravnim, u smislu članka 3. stavka 1. Haške konvencije o otmici djece i članka 2. Uredbe Bruxelles II bis (vidi stavke 47. i 50. ove presude). Prema mišljenju Suda, njihova priroda i važnost su stoga zahtijevali konkretan i izričit odgovor. Međutim, u svojoj odluci od 15. siječnja 2020. drugostupanjski sud uopće nije razmotrio te tvrdnje (vidi stavak 27. ove presude).

90. Podnositelj zahtjeva ponovio je te tvrdnje u svojoj ustavnoj tužbi (vidi stavak 28. ove presude). Međutim, u svojoj odluci od 18. veljače 2021. Ustavni je sud razmotrio te tvrdnje pozivajući se na članak 7. Haške konvencije o nadležnosti, bez ikakvih daljnjih objašnjenja o tome na koji je način taj članak mjerodavan za potrebe odbijanja navedenih tvrdnji (vidi stavke 29. – 30. ove presude).

91. S obzirom na te okolnosti, Sud utvrđuje da razlozi koje su domaći sudovi naveli kako bi opravdali miješanje u podnositeljevo pravo na poštovanje njegova obiteljskog života nisu bili relevantni niti dostatni u svrhu članka 8. stavka 2. Konvencije (vidi stavak 86. ove presude).

92. Kad je riječ o Vladinim tvrdnjama da podnositelj zahtjeva i njegova djeca nisu imali svoje uobičajeno boravište u Hrvatskoj prije nego što su se preselili u Njemačku (vidi stavke 76. – 77. ove presude) te da je podnositelj zahtjeva pristao ili naknadno prešutno pristao na njihovo zadržavanje (vidi stavke 58. – 60. i stavak 70. ove presude), Sud primjećuje da domaći sudovi nisu ispitali ova pitanja u predmetnom postupku povratka. U tim okolnostima, a s obzirom na načelo supsidijarnosti, ni Sud ne smatra prikladnim ispitati ih.

93. Prethodno navedena razmatranja dostatna su Sudu da zaključi da je došlo do povrede članka 8. Konvencije u ovom predmetu.

94. Naposljetku, Sud primjećuje da ne postoji osnova da se presuda u ovom predmetu protumači na način da se od tužene države zahtijeva da sada vrati djecu u Njemačku (vidi, *mutatis mutandis*, gore navedeni predmet *Adžić (br. 2)*, stavak 96. i ondje navedene predmete).

II. NAVODNA POVREDA ČLANKA 6. STAVKA 1. KONVENCIJE

95. U svojim očitovanjima od 10. studenoga 2021., podnositelj zahtjeva prvi je put prigovorio da je postupak za povratak njegove djece bio nepošten, posebno s obzirom na način na koji su informacije o mjerodavnom njemačkom pravu dobivene (vidi stavak 23. ove presude). Pozvao se na članak 6. stavak 1. Konvencije, čiji mjerodavni dio glasi kako slijedi:

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj ...”

96. Sud primjećuje da je posljednja domaća odluka u smislu članka 35. stavka 1. Konvencije u postupku kojem se prigovara uručena podnositeljevoj odvjetnici 4. ožujka 2021. (vidi stavak 29. ove presude), dok je podnositelj zahtjeva prvi put ustvrdio ovaj prigovor u svojem očitovanju od 10. studenoga 2021. – dakle, više od šest mjeseci kasnije.

97. Iz toga proizlazi da je ovaj prigovor nedopušten na temelju članka 35. stavka 1. zbog nepoštovanja roka od šest mjeseci te se stoga mora odbaciti sukladno članku 35. stavku 4. Konvencije.

III. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

98. Člankom 41. Konvencije predviđeno je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.“

A. Šteta

99. Podnositelj zahtjeva potraživao je 60.000,00 eura (EUR) na ime naknade materijalne štete koju je pretrpio zbog toga što se morao preseliti u Hrvatsku kako bi bio blizu svoje djece (vidi stavak 12. ove presude) te napustiti svoj posao u Njemačkoj. Objasnio je da je u Njemačkoj zarađivao 1.200,00 EUR mjesečno, dok u Hrvatskoj nije mogao pronaći pravi posao i još uvijek je nezaposlen. Podnositelj zahtjeva potraživao je i 60.000,00 EUR na ime naknade nematerijalne štete.

100. Vlada je osporila ta potraživanja.

101. Sud ne nalazi nikakvu uzročno-posljedičnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete, stoga odbacuje taj zahtjev. Međutim, podnositelju zahtjeva dosuđuje 11.000,00 EUR na ime naknade nematerijalne štete, uz sve poreze koji bi se mogli zaračunati.

B. Troškovi i izdatci

102. Podnositelj zahtjeva potraživao je i 7.417,52 EUR za troškove i izdatke nastale pred domaćim sudovima.

103. Vlada je osporila to potraživanje, naglašavajući da podnositelj zahtjeva može potraživati samo troškove nastale u postupku povratka (vidi stavke 17. – 30. ove presude), a ne troškove bilo kojeg drugog postupka u Hrvatskoj koji se odnosi na njegovu djecu (vidi stavke 31. – 34. ove presude) ili troškove postupka u Njemačkoj (vidi stavke 13. – 16. ove presude).

104. Prema praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno nastali i bili potrebni te da je njihova visina razumna. U ovom predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i prethodno navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi iznos od 1.100,00 EUR za troškove i izdatke u domaćem postupku povratka, uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati podnositelju. Taj bi se iznos trebao uplatiti izravno na račun podnositeljeve odvjetnice.

IZ TIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *utvrđuje*, da je prigovor na temelju članka 8. Konvencije dopušten, dok je ostatak zahtjeva nedopušten
2. *presuđuje* da je došlo do povrede članka 8. Konvencije
3. *presuđuje*
  - (a) da tužena država treba isplatiti podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna na temelju članka 44. stavka 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno

PRESUDA Z. protiv HRVATSKE

preračunati u valutu tužene države prema tečaju važećem na dan isplate:

- (i) 11.000,00 EUR (jedanaest tisuća eura) na ime naknade nematerijalne štete, uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati
  - (ii) 1.100,00 EUR (tisuću sto eura) na ime naknade troškova i izdataka, uz sve poreze koji bi se mogli zaračunati podnositelju zahtjeva, a koji je potrebno uplatiti na račun njegove odvjetnice;
- (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata na navedene iznose koja je jednaka najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda

4. odbija preostali dio zahtjeva podnositelja za pravednu naknadu.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 1. rujna 2022. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika suda.

Renata Degener
Tajnica

Marko Bošnjak
Predsjednik

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524